

ULOGA PRIKRIVENOG ISTRAŽITELJA I INFORMATORA

ROLE OF UNDERCOVER INVESTIGATOR AND INFORMER

Pregledni naučni rad

Dr. sc Amina Smailhodžić*

Dr. sc Amila Taljanović*

Sažetak

Posebne istražne radnje su specifične mjere, koje se koriste za suprotstavljanje određenih krivičnih djela koja po svojoj prirodi, načinu izvršenja i izvršiocu procesuiraju izvršioce krivičnih djela. Za primjenu istih ustavotvorac je definirao određene zakonske uvjete koji trebaju biti ispunjeni. Posebna istražna radnja primjene prikrivenog istražitelja i informatora upotrebljava se protiv osobe za koju postoje osnovi sumnje da je sama ili uz pomoć saučesnika učestvovala ili da učestvuje u počinjenju tačno određenih krivičnih djela. Pod istim zakonskim uslovima djeluje i prikriveni istražitelj i informator. Za angažman prikrivenog istražitelja i informatora nema ograničenih zakonskih rokova. Sudija za prethodni postupak je nadležan o donošenju odluke za angažovanje prikrivenog istražitelja i informatora. Kada se radi o složenim krivičnim djelima primjena prikrivenog istražitelja i informatora posebno je značajna zbog informacija koje pružaju informatori. Rad je struktuiran na način da se definiše pojam prikriveni istražitelj i informator, zatim objašnjava upotreba prikrivenog istražitelja i informatora u zemljama common law-a. Rezultati istraživanja pokazuju da je primjena posebne istražne radnje prikrivenog istražitelja i informatora prikladna u situacijama kada se radi o suprotstavljanju teških oblika kriminala, terorizma i drugih krivičnih djela savremenog doba. Možemo zaključiti da je od velike važnosti za prikrivenog istražitelja i informatora način pripreme i metod rada. Kada posmatramo naučni aspekt možemo istaći da nema objektivnih razloga da se informator ne koristi kao posebna istražna radnja. Informatori su

---

* Univerzitet u Sarajevu – Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Bosna i Hercegovina. E-mail: aminasmalhodzic@fkn.unsa.ba

* Univerzitet u Sarajevu – Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Bosna i Hercegovina. E-mail: ataljanovic@fkn.unsa.ba

neizostavni ukoliko policija želi imati efikasnu ulogu u realizaciji politike suprotstavljanja kriminaliteta.

Ključne riječi: posebne istražne radnje, prikriveni istražitelj, informator

Abstract

Special investigative actions are specific measures, which are used to confront certain criminal acts that, by their nature, method of execution and perpetrator, prosecute the perpetrators of criminal acts. For the application of the same, the constitution maker defined certain legal conditions that must be met. The special investigative action of the application of an undercover investigator and informer is used against a person for whom there are grounds for suspicion that he alone or with the help of accomplices participated or is participating in the commission of precisely defined criminal acts. An undercover investigator and informer operate under the same legal conditions. There are no legal time limits for the engagement of undercover investigators and informants. The judge for the preliminary proceedings is responsible for making the decision to hire an undercover investigator and informant. When it comes to complex crimes, the use of undercover investigators and informants is particularly important because of the information provided by informants. The paper is structured in such a way as to define the term undercover investigator and informant, then explains the use of undercover investigator and informant in common law countries. The results of the research show that the application of a special investigative action of an undercover investigator and informant is appropriate in situations where it is about confronting serious forms of crime, terrorism and other criminal acts of the modern age. We can conclude that the method of preparation and the method of work are of great importance for an undercover investigator and informant. When we look at the scientific aspect, we can point out that there are no objective reasons not to use the informant as a special investigation. Informants are indispensable if the police want to play an effective role in the implementation of the policy of combating crime.

Key words: special investigative actions, undercover investigator, informant

1. UVOD

Posebne istražne radnje zauzimaju važnu ulogu kada se radi o teškim krivičnim djelima, a naročito kada na drugi način nije moguće pribaviti dokaze ili bi na drugi način pribavljanje dokaza bilo otežano. Posebnu istražnu radnju predstavlja upotreba prikrivenog istražitelja i informatora. Možemo reći da se zaista radi o specifičnom metodu, koji se upotrebljava u prikupljanju dokaza, kao i operativnih informacija u borbi protiv organizovanih i teških oblika krivičnih djela. Ova složena istražna radnja ima korijene u Sjedinjenim Američkim Državama, gdje se koristi tajni agent. U zemljama common law-a, prije svega SAD-u, ovaj institut se naziva tajna operacija (*undercover operation*), a njegov osnovni subjekt je tajni agent (*undercover agent*), dok se u Evropi označava kao angažovanje prikrivenog istražitelja, kao nosiocem djelatnosti tajnog isleđivanja (Antonić & Mitrović, 2012).

Prikriveni istražitelj je policijski službenik, koji obavlja posao sa izmijenjenim identitetom (*legendom*) i koji može nastupati kao obični tajni agent (*undercover agents*). Legenda podrazumijeva izmijenjene karakteristike, kao što su ime i prezime, sredina odakle dolazi, posao kojim se bavi i ostale karakteristike koje se tiču ličnosti agenta koji djeluje na tajnom zadatku. Na diskretan način prikuplja podatke o organiziranim kriminalnim grupama. Njegova djelatnost je obavještajnog karaktera, po samoj svojoj prirodi tajna, te usmjerena kako na otkrivanje krivičnih dela, tako i na prikupljanje podataka na osnovu kojih se već otkrivena krivična dela mogu razjasniti i dokazati, ali se njegovim aktivnostima mogu i spriječiti krivična djela koja bi pripadnici kriminalne organizacije inače izvršili. Slični subjekti postoje i u drugim krivičnoprocesnim zakonodavstvima (Škulić, 2005).

Informator je osoba, koja služi policiji da dobije informacije o krivičnom djelu i njegovom izvršiocu. U zapadnim zemljama prikriveni istražitelj se ne pojavljuje na sudu. Kada se radi o zapadnim zemljama, čitaju se samo službene zabilješke i izvještaji, koje sud prihvata kao materijalni dokaz. U Sjedinjenim Američkim Državama se uloga i identitet prikrivenog istražitelja pokušava zaštititi sklapanjem sporazuma o priznanju krivičnog djela, pošto se u slučaju sklapanja sporazuma ne izvode dokazi, pa samim time se i ne postavlja pitanje da li će se u toku postupka pojaviti neko sporno pitanje u vezi korištenja prikrivenog istražitelja ili njegovim ispitivanjem u svojstvu svjedoka. Prikriveni istražitelji se razlikuju od ostalih posebnih mjera po tome što se kao rezultat djelovanja javlja opažanje čovjeka a ne tehnički registrirana

činjenica, te upravo stoga potrebna je zasebna procesnopravna regulacija svjedočenja prikrivenog istražitelja (Glušić, 2012). Prikriveni istražitelj ne smije ulaziti u kriminalnu zonu. Radnja prikrivenog istražitelja i informatora ne smije poticati na počinjenje krivičnog djela (Selimić, Vuković; 2015). Prema Smjernicama Vrhovnog tužioca o tajnim operacijama FBI-a u Sjedinjenim Američkim Državama, kao službeno lice na tajnom zadatku definiše se pripadnik FBI-a ili druge savezne, državne ili lokalne policije, a koji u istrazi djeluje prema uputstvima i pod kontrolom FBI-a i čija se veza sa FBI-om skriva od trećih lica u toku istrage, putem tajnog identiteta. Predmet rada je usmjeren na ulogu prikrivenog istražitelja i informatora u zemljama common law-a. Osnovno istraživačko pitanje glasi: „*Koja je uloga prikrivenog istražitelja i informatora u zemljama common law-a?*“ Svrha ovog rada je prikazati ulogu posebne istražne radnje prikrivenog istražitelja i informatora u zemljama common law-a.

2. METODE ISTRAŽIVANJA

Tema pripada području društvenih nauka. Kroz izradu rada će se koristiti metode analize sadržaja dokumenata, indukcija, dedukcija, apstrakcija. Paradigma kojoj ovo istraživanje pripada je pozitivizam. Na kvalitativnom istraživanju se oslanja metodologija prikupljanja podataka. Kvalitativno istraživanje sastoji se u sekundarnoj analizi kvalitativnih podataka sadržanih u publikacijama eksperata koji se bave tematikom prikrivenog istražitelja i informatora.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

U Sjedinjenim Američkim Državama se pod pojmom prikrivenog istražitelja (undercover agent) podrazumijevaju policijski istražitelji, koji pod prikrivenim identitetom - legendom, dugoročno (stepen I) vode istrage u određenom kriminalnom miljeu, kao i istražitelji koji, samo radi simuliranog otkupa predmeta krivičnih djela ili davanja potkupnine, pod lažnim identitetom, kratkoročno (stepen II do šest mjeseci) sudjeluju u dokazivanju nečije kriminalne djelatnosti u vezi s krijumčarenjem droge, korupcijom i ostalim vrstama organiziranog, te privrednog kriminala, odnosno drugih teških krivičnih djela (Lutnzer, 1993). Sa kriminalističkog stanovišta angažovanja i korišćenja prikrivenog istražitelja u otkrivanju i dokazivanju krivičnih djela,

od značaja je preciziranje nekih pitanja, od kojih su najbitnija: 1) ko može biti prikriveni istražitelj, da li samo pripadnik policije ili to može biti lice i iz nekog drugog državnog organa, 2) predvidjeti tačno uslove pod kojima se može saslušati prikriveni istražitelj u svojstvu svjedoka, tako što će se voditi računa o njegovoj zaštiti i izbjegavati da to postane česta praksa sudova (Antonić & Mitrović, 2012). Tajni agent pod legendom koristi se u obavljanju odgovarajućih krivičnih djela. Djeluje na osnovu naloga u kojem je naznačeno i vremensko ograničenje. Tajni agent u obavljanju poslova usmjerava se sve više da bi došao do položaja i stekao povjerenje, gdje može prikupiti sve više informacija o počinjenju krivičnog djela.

S obzirom da je lice angažovano u provođenju tajne operacije, suočava se sa određenim problemima u praksi. Zavisno od toga, lice koje ima ulogu tajnog agenta treba posjedovati hrabrost, inteligenciju, vještinu u komuniciranju sa informatorima i osumnjičenima, poštovanje pravnih i demokratskih standarda u borbi protiv kriminala. Prilikom upotrebe posebne istražne radnje prikrivenog istražitelja, osoba koja preuzima ulogu da obavi zadatak treba izuzetno poznavati policijska ovlaštenja, izuzetno rukovati vatrenim oružjem, poznavati borilačke vještine, posjedovati fizičku kondiciju i biti zdravstveno sposobna. U teoriji i praksi primjene tajnih operacija u Sjedinjenim Američkim Državama, sve tajne operacije pod legendom mogu se svrstati u dvije grupe. Prva grupa se sastoji od vremenskih kraćih, jednokratnih ili višekratnih kontakata agenata, koji podrazumijevaju pregovaranje sa metom istrage o načinima realizacije odgovarajuće kriminalne radnje. Ovu grupu zovemo plitkom infiltracijom (*light, shallow cover*). Pri tome je značajno da agent tokom plitke infiltracije ne boravi konstantno pod legendom (24 časa) u kriminalnoj sredini. Tako npr., policijski službenik u toku svog radnog vremena uzima lažni identitet, odlazi u drugi dio grada predstavljajući se za dilera droge zainteresovanog za kupovinu heroina i kontaktira preko informatora kriminalnu grupu za koju se sumnja da se bavi ovim poslovima. Nakon kontakta agent se vraća u stanicu, napušta lažni identitet i odlazi kući, u stvarni život (Matijević, 2011).

Duboka infiltracija (*en. deep cover*) je druga grupa. Tajni agent je u dužem vremenskom periodu infiltriran u kriminalnu sredinu i podrazumijeva 24h boravak u njoj. Posebno važna osobina tajnog agenta jeste strpljenje. Sam fizički izgled tajnog agenta nije od neke posebne važnosti, osim ako ne odaje njegov stvarni identitet, ili ne odgovara osmišljenoj priči o porijeklu (legendi). Tako npr., ako uzima ulogu fizičkog radnika, agent bi trebao da ima stereotipan

izgled lica, što će se pokazati kroz jake mišiće, nažuljane ruke, preplanulo lice (poljski radnik) i, ako je moguće, grub izgled (Matijević, 2011). Ono što predstavlja teškoću jeste uspostavljanje legende tajnom agentu, jer u tom zadatku je potpuno druga osoba. Tajni agent na zadatku treba posjedovati sličnosti sa svojim stvarnim karakteristikama, da bi uspješno mogao obaviti tajni zadatak, opušteno bez velike potrebe za glumom. Tajni agent dobija saobraćajnu i vozačku dozvolu na ime legende na osnovu koje djeluje. Značajna je zabrana poticanja na činjenje krivičnih djela, kao i mogućnost odbrane okrivljenog pozivom da je okrivljeni naveden da učini krivično djelo. Postupanje prikrivenog istražitelja kojim se narušava pravo na privatnost osumnjičenika prema amandmanu 4. Ustava SAD-a (United States Constitution - Amendment 4), prema odluci Vrhovnog suda u predmetu „Lewis protiv SAD-a“ iz 1966., u slučajevima kada prikriveni istražitelj koristi lažni identitet i tako dolazi do određenih informacija, ulazi u stan osumnjičenika – spadaju u područje općeg životnog rizika povezanog sa svakodnevnim odabirom sagovornika, prijatelja i slično (Šarić, 2016). Značajna je činjenica da se u američkoj kriminalističkoj praksi prikrivenom istražitelju ostavlja mogućnost da sudjeluje u počinjenju krivičnog djela ne samo u situacijama krajnje nužde i nužne odbrane, već i onda kada je to neophodno za ostvarenje ciljeva prikrivenog djelovanja. Informator (doušnik) služi tajnom agentu da uspostavi kontakt sa ciljanom metom istrage. Informator se angažuje u sredini gdje postoje saznanja da se vrše krivična djela, ili gdje postoje saznanja da će biti izvršena krivična djela. Informator je angažovan od strane kriminalističke i uniformisane policije. Informator koristi i policiji i tužiteljstvu. Informator u saradnji sa tajnim agentom postiže međusobnu saglasnost vezanu za detalje o njihovom poznanstvu, kako kriminalci ne bi mogli ući u stvarni identitet osoba koje djeluju kao tajni agent i informator. Informator svoju legendu ostvaruje samo u pogledu korištenja uloge da ostvari svoj zadatak. Za informatora se koristi osoba koja ima subjektivne i objektivne sposobnosti, dakle nije moguće da ulogu informatora preuzme bilo koji građanin. Upotreba prikrivenog istražitelja i informatora kontrolira se sa posebnom istražnom radnjom nadzor i tehničko snimanje telekomunikacije iz razloga što se mobilni telefon, odnosno kartica nadzire i tehnički snima. Djelovanje informatora treba biti zakonito i u okviru etičkih principa (Šarić, Selimić; 2020). Postoji tzv. nesvjesni informator, odnosno osoba koja uspostavlja kontakte sa prikrivenim istražiteljem za vrijeme trajanja istrage i pruža informacije iz prve ruke.

U Sjedinjenim Američkim Državama razlikuju se informatori koji su pripadnici policije, a koji su infiltrirani u tajne kriminalne organizacije i informatori koji nisu pripadnici policije, već su to građani od povjerenja, a nerijetko i sami kriminalci. Nije ista situacija kada ulogu imaju pripadnici policije i kada ulogu imaju građani. U svom operativnom radu policija upotrebljava svoje službenike ili druga lica kao agente provokatore, čija je uloga da nagovore neku drugu osobu da izvrši neku nedozvoljenu radnju, a zatim ga hapsi. Uspjeh agenta provokatora ogleđa se u tome ako je žrtvu isprovocirao, a onda je hvatanjem na djelu uhapsio. Postoje informatori u koje policija ima povjerenje zbog proučavanja njihove ličnosti. Saradnja policije sa ovim tipom informatora je kvalitetnija ukoliko se donose informacije od izuzetnog značaja. Kod ove vrste informatora nije rijetkost da se nađu i kriminalci, koji posjeduju dragocjene informacije. Postoje i informatori koji pripadaju kriminalnim organizacijama koje vrše ili su vršile krivična djela. Podaci o kojima oni obavještavaju su posebno vrijedni, jer takva lica informišu policiju o skloništima, kretanjima i planovima kriminalaca.

Kada je u pitanju Engleska i Wales, prikriveni istražitelji i informatori su korišteni u području sigurnosnih službi. Engleski zakonodavac koristi termin "prikriveni ljudski izvor informacija", pod kojim podrazumijeva osobu koja s prikrivenim ciljem dolaska do informacija koje posjeduje druga osoba ili njihovog otkrivanja, uspostavlja ili održava osobne ili druge veze s drugom osobom (članak 26.8. Zakona). Ovaj generički pojam oslovljava i informatore i prikrivene istražitelje, te ne pravi jasnu razliku (Datzer & Deljkić, 2014). Prikriveni istražitelj obavlja posao po nalogima pretpostavljenih, kao i pod kontrolom drugih organa, kontrolom tužilaštva i suda. Prikriveni istražitelj može djelovati odvojeno od informatora. Međutim u pravilu je da se koriste zajedno.

Ministarstvo unutarnjih poslova Ujedinjenog Kraljevstva (Sarma, 2005) izdalo je smjernice za Informatore koji sudjeluju u kriminalitetu, odjeljak 1.92 (b), koje jasno kažu da, kada informator policiji ustupa podatke o namjeri drugih da počine zločin u koji oni namjeravaju i njega uključiti, njegovo sudjelovanje se može dozvoliti samo:

- I. kada se on ne uključuje aktivno u planiranje ili izvršenje zločina,
- II. kada se za njega planira manja uloga i
- III. kada je njegovo sudjelovanje ključno za omogućavanje policije da spriječi glavne kriminalce i uhiti ih prije nego što je povreda

učinjena bilo kojoj osobi ili je znatno oštećena imovina (Bevanda, 2014).

U Republici Francuskoj prikriveni istražitelj se koristi samo u situacijama kada se drugim radnjama i mjerama ne bi postigli očekivani ciljevi. Radnju prikrivenog istražitelja mogu preduzimati za te svrhe osposobljeni pripadnici policije i carine bez ograničenog vremenskog trajanja misije. Građani u Republici Francuskoj ne mogu biti infiltrirani kao prikriveni istražitelji u zločinačku organizaciju. Prikrivenom istražitelju pravno se ne dopušta izvršenje krivičnog djela da bi se infiltrirao u zločinačku organizaciju. Međutim, kada je krivično djelo počinjeno od strane prikrivenog istražitelja tokom obavljanja zadatka sa ciljem da ga ne otkrije u tom slučaju isključena je protivpravnost takvog djela. Prikriveni istražitelj, kao posebna istražna radnja djeluje na osnovu naloga nadležnog istražnog sudije ili tužioca, koji je dužan da od policije traži neophodne informacije o nastalim uslovima za preuzimanje iste radnje.

U Republici Hrvatskoj u odredbama zakona prilikom upotrebe prikrivenog istražitelja i pouzdanika zabranjeno je poticanje na činjene krivičnog djela. Prikriveni istražitelj je policijski službenik posebno obučeni i koji sa legendom djeluje u kriminalnoj sredini u skladu sa uputama primljenim od istražnog sudije. Pouzdanik je osoba – građanin koji nije pripadnik redarstvene vlasti, a temeljem naloga istražnog suca, uz suradnju s policijom i državnim odvjetnikom, poduzima radnje odobrene nalogom s ciljem pribavljanja dokaza i usmjeravanja izvida (Glušić, 2012). Prikriveni istražitelj i pouzdanik ukoliko bude potrebno mogu svjedočiti o razgovoru koji su vodili sa osobama prema kojima je ova radnja bila poduzeta. Državni odvjetnik i sud po službenoj dužnosti nadležni su da spriječe neovlaštene osobe da se upoznaju sa stvarnim identitetom lica koja su posjedovala identitet prikrivenog istražitelja i pouzdanika. Prikriveni istražitelj i pouzdanik sastavljaju izvješća, koja zatim ovjerava rukovoditelj organizacione jedinice policije u čijoj je nadležnosti provedba ove istražne radnje ili nadležni državni odvjetnik.

U Saveznoj Republici Njemačkoj prikriveni istražitelj djeluje u određenom vremenskom periodu i koristi se u slučajevima kada postoji sumnja da je izvršeno određeno krivično djelo, kada postoji opasnost od ponovnog izvršenja takvog djela i kada istraga nalaže njihovu primjenu. U Saveznoj Republici Njemačkoj prikriveni istražitelj se razlikuje od informatora. Djelovanje prikrivenog istražitelja je pod nalogom nadležnog

tužioca u slučaju kada je policijski službenik spreman da obavi ulogu prikrivenog istražitelja. Odobrenje za ulogu prikrivenog istražitelja je pisano i obrazloženo. Sudija izdaje odobrenje za djelovanje prikrivenog istražitelja u slučaju da se radi o tačno određenoj osobi za koju postoje osnovi sumnje da je izvršilac određenog krivičnog djela. O poduzetoj kriminalističko - istražnoj mjeri, prikriveni istražitelj sastavlja zabilješku koju treba dostaviti nadležnom tužiocu. Za vrijeme svoje uloge, prikrivenom istražitelju je zabranjeno da počini krivično djelo.

Prikrivenim informatorima se tajno povremeno ili stalno služi policija kako bi dobila informacije koje su od značaja za učinjena krivična djela ili planirana krivična djela i njihove počinitelje, saučesnike i sl. Od glavnog značaja jeste prvi kontakt prikrivenog istražitelja sa kriminalnom sredinom. Naime, vrlo je važno da prikriveni istražitelj prilikom prvog susreta ostavi dobar dojam i da ne izazove sumnju kako bi akcija dala željeni rezultat. Prikriveni istražitelj, u kontaktu sa osumnjičenima, sve dok ne zadobije njihovo poverenje, nikako ne smije da bude suviše radoznao i da postavlja mnogo pitanja (Bošković, 2017.). Veliki značaj ima žargon i način govora. Prikriveni istražitelj se treba maksimalno bazirati na svoju ulogu, da bi efikasno realizovao zadatak. Velikim dijelom se proaktivno djelovanje policije zasniva na podacima prikupljenim od strane informatora. Ono što ovu kategoriju osoba čini vrlo sličnim prikrivenom istražitelju jeste prije svega činjenica da su angažirani od strane tijela krivičnog pravosuđa na prikupljanju informacija o krivičnim djelima i njihovim počiniteljima, potom da djeluju u kriminalnoj sredini isto kao što to čini i prikriveni istražitelj, da je i kod njih čuvanje identiteta u tajnosti imperativ i konačno da njihova saznanja o određenom kriminalnom događaju mogu poslužiti kao pravno valjan dokaz u procesnom smislu (Halilović, 2005.).

4. ZAKLJUČAK

Primjena posebnih istražnih radnji uspješna je u dokazivanju teških oblika kriminala. Primjena posebne istražne radnje prikriveni istražitelj i informator je osjetljive prirode, čija upotreba zahtijeva ispunjenje određenih uslova koji su potrebni da bi se ostvarila svrha. Lica koja imaju tu ulogu trebaju posjedovati visok stepen profesionalnosti. Osim toga, primjena ove posebne istražne radnje zahtijeva zaštitu tjelesnog integriteta lica koje se pojavljuje u ulozi prikrivenog istražitelja i informatora. Djelovanje prikrivenog istražitelja

i informatora se sve više usmjerava na sticanje povjerenja kako bi se otkrile izuzetne informacije o počinjenju krivičnog djela. Prikriveni istražitelji djeluju na osnovu naloga nadležnog organa u određenom vremenskom periodu. Prije nego budu uključeni u kriminalnu organizaciju dužni su dobro proučiti ponašanje članova kriminalne organizacije da bi uspješno ispunili svoje zadatke. U skladu sa zakonom prikriveni istražitelj obavlja svoj zadatak. Ono što je posebno značajno jeste i ta činjenica da prikriveni istražitelj u obavljanju svog rada u nekim slučajevima treba koristiti legendu koju je usavršio u kriminalnoj sredini, jer da bi zadatak uspješno bio obavljen ne može se pojaviti bez ikakvog poznanstva. Prikriveni istražitelj i informator djeluju u okviru metodoloških činilaca. Dok je prikriveni istražitelj policijski službenik, informator svoju ulogu obavlja povremeno ili čak i trajno bez ikakvih policijskih ovlaštenja. Djelovanje prikrivenog istražitelja i informatora se vrši prema tačno utvrđenoj proceduri kada postoje ispunjeni procesni uslovi za to. Korištenje posebnih istražnih radnji predstavlja odgovor državnih organa na složene oblike kriminaliteta.

LITERATURA

1. Antonić, V., Mitrović, D., 2012. Posebne istražne radnje. Sarajevo: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH.
2. Bevanda, D., 2014. Etička pitanja u radu s informatorima. Zagreb: Policijska sigurnost.broj 1. str. 58- 72.
3. Bošković, G., 2017. Organizovani kriminal. Beograd: Kriminalistično - policijska akademija.
4. Datzer, D., Deljković, I., 2014. Policijski izvodi u Engleskoj i Walesu. Zagreb: Policijska sigurnost. broj 1. str. 41-57
5. Gluščić, S., 2012. Posebne dokazne radnje. Zagreb: Policijska sigurnost. Broj 3. str. 555- 573
6. Halilović, H., 2005. Prikriveni istražitelj: pravno – kriminalistički pristup. Sarajevo: Fakultet kriminalističkih nauka.
7. Lutnzer, A., 1993. Besondere Ermittlungsmassnahmen zur Bekämpfung der organisierten Kriminalität in USA.
8. Matijević, M., 2011. Kriminalistički aspekti angažovanja prikrivenog istražioca. Banja Luka: Fakultet pravnih nauka. str. 89-116.
9. Sarma, K., 2005. Informers and the Battle Against Republican Terrorism: A Review of 30 Years of Conflict. Police Practice and Research, Vol. 6. No. 2. str. 165.-180.
10. Selimić, M, Vuković, V., 2015. Posebne istražne radnje i njihov značaj u istraživanju krivičnih djela. Društvena i tehnička istraživanja broj 1., Visoka škola „CEPS – Centar za posloven studije“.
11. Šarić, S., 2016. Prikriveni istražitelj kao sredstvo borbe protiv organizovanog kriminaliteta. Mostar: Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru. str. 132-147.
12. Šarić, S., Selimić, M., 2020. Informant i informator u Bosni i Hercegovini (Sličnosti i razlike). Društvena i tehnička istraživanja broj 2., Visoka škola „CEPS – Centar za posloven studije“.
13. Škulić, M., 2005. Prikriveni islednik – zakonsko rešenje i neka sporna pitanja. Beograd: Bezbednost.